

tres / ---»; donat el tarannà de les dones: «llur fons ni pas, / barrancs ni valls, / deu escandalls / no hi plegarien, / ni trobarien / lurs folls atalls» (*Spill*, 5451, 7021).

D'altra banda, *atall*, 'escamot de bèsties': «un parell de bous que té En Colomer emparats per l'*atayll* del castell de Queralbs», Ribes, a. 1380 (*BABL* vi, 472, cf. *EMPRAR* III, 305a55); «mentres parlavan axí entre ells los isqueren un *atall* de rocins e gents d'armas, los quals digueren a aquests: —A mort, a mort!», 10 mall. 1451 (*Quadrado*, *For. y Ciu.*, 356).

Ja Busa-N: «*atallar* los enemics»; a. descobrint terra; a. camí; a. lo plet; *atallant*: compendios (o sigui 'seguint una dreuera'); i *atallador*: aquest, en el sentit de 'el qui fa front a l'enemic' o 'guerrer explorador' és val.: «de Xàbia --- més cap al Sud hi han altres avançades: totes eixes eixides, on encara en el S. XVIII hi havia soldats que guarnien les costes, i *atalladors*, que es deien cavallers ---», JBeneito («Acció Val.», 20-1-1931). *Atallar les mesures*; *atallar camí*, *DT*o. 1670. *Atallament* [Busa-N.].

Contratall. *Destall* i *destaller* s'han usat molt poc en cat. En francès, en canvi, *destailler* i *destail* són mots constants en la història de l'idioma, des del segle XII > fr. mod. *détailler*, *détail*; des del fr. mod. 25 *détail* es propagà al cat. i a les ll. del S.: en it. *dettaglio* fou usat primer per l'impuríssim Magalotti (últim terç S. XVII; i bastant en el XVIII: G. Lami, A. Verri, P. Frisi, Cesarotti); «F. De Sanctis, ne *L'ultimo de' puristi*, che è del 1868, scrive, richiamandosi a quando egli frequentava la scuola del Puoti: '*dettaglio, rimpiazzo, rimarca* e parole simili, che vanno ogni di più scomparando negli scrittori anche più negletti, erano le gemme allora dello scrivere comune» (Schiaffini, *Momenti di Sto. d. L. It.*, 110). En cast. també entraren cap a fi S. XVIII (1817, *D'AcadEsp.*; Baralt mj. 1858 encara els desaprova); en cat. no figuren encara en Belv., sí en Lab. 1839 (ho i declarant-los «innecessaris»); «individualisar, referir per peces menudes»; *detall* «relació circumstanciada; mil. règimen que observan los oficials per a ordenar a cada u lo que li toca». «*En detall*: menudament.» Limitem-nos a dir que així com a l'engròs és l'únic tolerable (res de l'horrible castellanisme a base de *mayor* o *major*, tan dolent l'un com l'altre), en *detall* o *al detall* no escandalitzen gens, per més que l'expressió verament catalana sigui a la *menuda*. *Detallista*; *detallisme*.

Estallar sí que fou antic i genuí, després mort; 'copiar' en termes militars, tallar les comunicacions: guanyada la jornada de Santa Ponça exhorta Jaume I immediatament: «anem a la vila, que'l Rey de Maylorques és a la muntanya e no-y porà aconseguir tan tost com nós ---, e *estaylar*-l'hem de la vila» (*Cròn.*, Ag., 101.1). No mort del tot en zones extremes en sentits derivats: 'cansar-se' a Olot: «tenia por d'*estaià-se*» (*BDLC* ix, 29). A Eiv. tornat *esdaiar-se* per contaminació de *dai* 'espècie de dall o tallant' (Ciutadella «*day*: espècie de tallant corbat en el cap, que serveix per esmotxar arbres», Moll, *Misc. Alcover*, 434), al qual els eivissencs donen el sentit de 'consentir-se, es-

querdar-se'; erròniament escrit *esdaiar-se* per uns, *desdeyar* per altres (PzCabr.); però m'escriu el Dr. Macabich: «no: és *esdaiar*, pres. Ind. *esdaia*, ho he fet pronunciar a unes quantes persones» (1964). A l'Alt Aragó avui castellanitzat amb j: «una *stabáda*» 'un escamot de bestiar' (Sallent de Gállego, 1966).

Entallar, formació paral·lela a l'oc. *entalhar* («sculpter», *entalh*, *entalhament*) i fr. *entailler* [S. XI], *entaille* [S. XII]. En cat. des dels orígens literaris: «un bell palau, tot *entallat* e murat de marbre», «cadires d'aur e de vori, molt bé *entallades*», «cadira ornada e *entayllada* molt suptilment d'aur e d'argent, e de vivori e benús e --- », Lluïl (*Blanq.*, *NCL* i, 239.16, 208.14, 220.12); «en una pedra ab lletres *entallades*», 15 *Eiximplis* (Ag., p. 215); «aportà en les mans dues taules de pedra scrites de cascuna part, en testimoni, e fetes, de la obra de Déu, com la scriptura era *entallada* en elles», GSerra, 1451, *Gènesi*, p. 83; també en fusta: «un rogle ab sis o set campanetes, guarnit de post *entallada*» a. 1603 (*St. Magi*, p. 46).

OPou (*ThPu.*, 1575) oblidà el verb, però no el derivat «*entallador*: sculptor» en la llista de «*menestrals*» (*ThPu.*, 163). *Entallada* ja figura en JMarc, *D. d. Rims*, 183, i totes les formes del verb en Aversó (*entalh* 1433; *-atalhada* 76, *entalha*, *-lhà*, *-lhe*, *-lhi*, *-lhs*).

Entalla (JMarc 378); pels corresponsals de l'I. E. C. sabem *entája* a Lledó, Vallès, StFGuixols, *entáta* Balaguer, Benasc, Fonç (BDC v, 44). *Entalla* 'tronc del gruix del polze que serveix per portar els comptes, fent-hi osques': solen tenir-ne dues (venedor i comprador, i si coincideixen, fa fe); l'usen els bosquerols del Princ. Sinònim de *talla*, acc. a (supra).

A Mallorca es feia en canya, i s'ha perdut. A Menorca es fa amb *asphodelus* o *serula communis*: *Cost. Manc.* i, pp. 124-125. A l'alt-arag. d'Echo *entála* 'forat que fan al tronc d'arbre aterrat, al mig de la punta angular o cònica que li han fet; i, travessant-lo amb una cadena *por la ntála*, el tira la bèstia, avall pel rosegall de troncs. *Entall* [JMarc, lín. 1209]; *obra d'entayl* E. Mj.: «los caps de les portes que sien *entaylades* ab suplatges, e els fuylatges e les orles, que tot sie embotit de bela obra d'*entayl*», doc. p. p. JnSegura, *J. Flo.* 1885, 191. *Entalladura*. *Entallament*: «enaxí com les figures són --- en pintures e en *entallaments*», *Li. de Cont.* v, 140.

Entretallar, ja ll. vg. INTERTALIARE «dividere vel excidere ramum» (S. III d. C.) [fi S. XIII]: «StJacme màrtir ac sobrenom *Entretalat*», *VidesR*, 254r1 (trad. «cognomento *intercissus*», 799.1); «ab una lanceta de sagnar ralla's --- de sacnar-se *entretallà* tota la cara», *Eiximplis* (Ag. II, 190); «cadira de pi ab un *respatle*, també de pi, *entretallat* ab marquets e *claravoyes*», c. 1470 (inv. dels béns de Jaume Roig, en l'ed. Chabàs del *Spill*, p. 431); «exculpo, ars excussoria» Busa-N.; «--- / assaboreix la jonsa que entapissa / mes dues enconrades pariones, / y la mar, que *entretalla* mos ribassos, / affluixant a plaher sos flonjos llassos, / mes dos filles bessones / avuy per sempre s'han donat los brassos», *Atl.* VII (*Lesbos*, 14.19). «--- que *entretallà*,